

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Lenka Truchanová

Občianska náuka interaktívne a zaujímavo na stupni ISCED 2

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2013

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Lenka Truchanová

Kontakt na autora: Pracovisko: Základná škola, Školská 389, 094 13 Sačurov,
lenka.lenkova@gmail.com

Názov OPS/OSO: Občianska náuka interaktívne a zaujímavo na stupni ISCED 2

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2013

Odborné stanovisko vypracoval: PaedDr. Renáta Širáková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Občianska náuka na stupni ISCED 2, ľudská psychika, psychické procesy a stavy, Ústava SR, ekonomika a ekonómia, ActivInspire Professional Edition, Microsoft PowerPoint 2007, Hot Potatoes 6.3, interaktívna prezentácia, interaktívne cvičenie, interaktívny predvádzací zošit

Anotácia

Dnešná moderná doba vplýva aj na reformáciu školstva. Transformuje sa nielen obsah výučby, ale aj celkový prístup k nej. Vo veľkej miere sa využívajú IKT, ktoré poskytujú priestor pre moderné a dynamické vyučovanie. Cieľom tejto práce je predstaviť nami vytvorené a v praxi overené digitálne pomôcky, ktoré využívame na hodinách občianskej náuky na stupni ISCED 2. V práci predkladáme námety vhodné na expozíciu, fixáciu a precvičenie tém z oblasti psychológie, politológie a ekonómie.

OBSAH

Úvod	5
1 OPIS OPS OBČIANSKA NÁUKA INTERAKTÍVNE A ZAUJÍMAVO NA STUPNI ISCED 2	6
1.1 Hlavné a čiastkové ciele OPS	6
1.2 Špecifiká cieľovej skupiny	6
1.3 Východiská OPS	7
1.4 Požadované kompetencie od žiaka a učiteľa pre OPS	7
1.5 Vymedzenie získaných kompetencií	8
2 METODOLÓGIA POUŽITÝCH PROGRAMOV A APLIKÁCIÍ	9
2.1 ActivInspire Professional Editon	9
2.2 Hot Potatoes 6.3	9
2.3 Microsoft PowerPoint 2007	10
3 OBČIANSKA NÁUKA NA STUPNI ISCED 2	11
3.1 Ciele predmetu občianska náuka	11
3.2 Opis problému výučby občianskej náuky	11
4 VYBRANÉ TÉMY Z OBČIANSKEJ NÁUKY NA STUPNI ISCED 2	13
4.1 Občianska náuka v 6. ročníku	13
4.1.1 PowerPointová prezentácia Ľudská psychika	13
4.1.2 PowerPointová prezentácia Psychické procesy a stavy	15
4.1.3 Interaktívne cvičenia k témam zo psychológie	19
4.2 Občianska náuka v 7. ročníku	22
4.2.1 PowerPointová prezentácia Ústava SR	22
4.2.2 Interaktívne cvičenia k téme Ústava SR	24
4.3 Občianska náuka v 8. ročníku	25
4.3.1 Interaktívny predvádzací zošit z ekonómie a ekonomiky	25
Záver	35

ÚVOD

Ak sa dieťa učí hrou, častokrát si ani neuvedomuje, že sa učí, ba možno povedať, že v tom prípade ho to učenie baví. Vizualne a interaktívne pomôcky pôsobia na všetky zmysly žiaka. Ak sa tieto pomôcky zavedú do klasického vyučovania, to sa stáva pre žiakov prítťažlivejšie a nepriamo ich nabáda k aktívnemu učeniu a spolupráci. Týmto prístupom k edukácii žiaci dokážu nadobudnúť trvalejšie vedomosti. Preto aj k predmetu občianska náuka je potrebné pristupovať modernejším spôsobom.

V našej pedagogickej praxi sa nám osvedčili nové, moderné a hlavne interaktívne metódy a formy výučby. Do vyučovania občianskej náuky sa snažíme implementovať nové, moderné didaktické prostriedky, globálne nazývané aj IKT. Usilujeme sa žiakom obsah tohto predmetu predstaviť čo možno najzaujímavejšie, najpútavejšie. K dosiahnutiu tohto cieľa využívame najmä spomínané moderné technológie, aplikácie a programy.

V prostredí základnej školy prešiel predmet občianska náuka podľa nášho názoru najrozsiahlejšou a najmarkantnejšou transformáciou obsahového štandardu. Do osnov občianskej náuky boli začlenené nové a myslíme si, že pre žiakov základnej školy aj obsahovo náročné témy. Z praxe vieme, že témy z oblasti sociológie, psychológie a ekonomiky sú pre žiakov problémové, ťažšie im chápu. Najmä z toho dôvodu sa stal predmet občianska náuka pre žiakov základnej školy nezaujímavým a bohužiaľ aj neoblíbeným. Najmä táto skutočnosť nás motivovala k tomu, aby sme zmenili prístup k vyučovaniu týchto tém na modernejší a názornejší. K expozícii a fixácii pojmov a problematík zo spomínaných oblastí používame tieto aplikácie a programy: kancelársky balík Microsoft Office (Word, PowerPoint), Hot Potatoes, ActivInspire Professional Edition (ďalej len ActivInspire) a internet (všetky v súčinnosti s interaktívnou tabuľou). Žiakom sa hodiny s modernými, interaktívnymi pomôckami páčia. Aj domáca príprava je pre nich jednoduchšia, nakoľko môžu takéto pomôcky využívať aj doma prostredníctvom internetu. Ďalší fakt, ktorý nás viedol k tomu, aby sme tvorili vlastné pomôcky a didaktické materiály z občianskej náuky bolo pre nás nie vždy vyhovujúce spracovanie učebníc pre tento predmet a aj to, že samotné učebnice boli distribuované so značným oneskorením.

V tejto práci predkladáme našu osvedčenú pedagogickú skúsenosť (ďalej len OPS) s využitím interaktívnych pomôcok vo vyučovaní občianskej náuky na základnej škole. Vybrali sme tri PowerPointové prezentácie, šesť interaktívnych cvičení a jeden interaktívny predvádzací zošit. Naším cieľom bolo prezentovať zaujímavé spracovanie zložitejších tém z občianskej náuky prostredníctvom moderných didaktických pomôcok.

Práca je rozdelená do štyroch kapitol. V prvej kapitole sme uviedli popis cieľov a východísk OPS a špecifikácie cieľov skupiny, pre ktorú je naša OPS určená. Stručne sme popísali kompetencie potrebné k práci s ponúkanými pomôckami ako aj kompetencie, ktoré by mal žiak nadobudnúť ich používaním. Druhá kapitola pozostáva z krátkych charakteristík softvéru a aplikačných programov, v ktorých sú pomôcky vytvorené. V nasledujúcej tretej kapitole sme sa venovali vymedzeniu cieľov predmetu občianska náuka na stupni ISCED 2 podľa Štátneho vzdelávacieho programu. Kapitola zahŕňa náš pohľad na hlavný problém výučby občianskej náuky na základnej škole. Posledná štvrtá kapitola obsahuje rozbor vybraných hodín v 6., 7. a 8. ročníku s využitím IKT.

1 OPIS OPS OBČIANSKA NÁUKA INTERAKTÍVNE A ZAUJÍMAVO NA STUPNI ISCED2

Dnešné školské reformy si kladú za prioritu premeniť tradičné školstvo, kde hlavnú zložku tvorilo memorovanie, encyklopedické vedomosti a direktívny prístup, na školstvo humánne ponúkajúce priestor pre tvorivosť a slobodu individua. Myslíme si, že vhodnou metódou, ako doceliť takúto zmenu v edukácii, je začlenenie moderných najmä vizuálnych pomôcok do vyučovania.

Tradičné vyučovanie je značne oklieštené. Pri klasickej výučbe môžeme využiť metódy ako je výklad, diskusia, rozhovor alebo demonštrovať učivo pomocou obrazového materiálu v učebnici, encyklopédii. Táto forma vyučovania však podľa nás neprináša dostatočnú motiváciu pre širšie skupiny žiakov. Žiaci potrebujú predkladané informácie vnímať viacerými zmyslami. Najlepšie si zapamätajú fakty, ktoré môžu prežiť, či vyskúšať si. Spomínané skutočnosti nás viedli k tomu, aby sme do vyučovania občianskej náuky včlenili nové, moderné didaktické pomôcky (IKT). Takáto forma vyučovania sa nám osvedčila a aj samotní žiaci si ju veľmi obľúbili.

1.1 Hlavné a čiastkové ciele OPS

V tejto práci chceme učiteľom občianskej náuky priblížiť našu OPS s implementáciou interaktívnych pomôcok do vyučovania občianskej náuky na základnej škole. Cieľom práce je predložiť konkrétne modely vyučovacích hodín s ich detailným popisom, postupom práce a odporúčaniami. Našou ambíciou je ukázať, ako možno hodiny občianskej náuky oživiť, vyučovať netradične a tým motivovať žiakov k učeniu sa.

Hlavný cieľ:

- naučiť žiakov základné pojmy z oblasti psychológie,
- predstaviť im Ústavu SR a analyzovať ju ako základný zákon demokratického štátu,
- upevniť vedomosti žiakov z oblasti ekonómie a ekonomiky.

Čiastkové ciele:

- tréning čítania s porozumením,
- cvičenie logického myslenia,
- precvičovanie finančnej gramotnosti,
- práca s grafickou informáciou a textom,
- sloboda prejavu – akceptácia odlišných názorov,
- využívanie interdisciplinárnych vzťahov s predmetmi biológia, dejepis a matematika,
- využívanie modernej didaktickej techniky a inovatívnych vyučovacích metód a foriem práce vo vyučovaní občianskej náuky na základnej škole.

1.2 Špecifiká cieľovej skupiny

Naša OPS je určená pre:

Kategória pedagogických zamestnancov: učiteľ

Podkategória: učiteľ pre nižšie stredné vzdelávanie

Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť

Typ školy: základná škola, nižšie sekundárne vzdelávanie

Ročník: šiesty, siedmy a ôsmy ročník

Vyučovaci predmet: občianska náuka

Tematické celky: Vnútorňy a vonkajší život jednotlivca, Občiansky život ako proces formovania demokracie, Ekonomický život v spoločnosti

1.3 Východiská OPS

Implementácia našej OPS si v niektorých prípadoch vyžaduje adekvátne technické vybavenie školy (pracoviska). K práci s prezentovanými pomôckami učiteľ potrebuje počítač (počítačovú učebňu), interaktívnu tabuľu ActivBoard s interaktívnym softvérom ActivInspire (resp. freeware prehliadač predvádzacích zošitov dostupný na webovej stránke Prometheanu), kancelársky balík Microsoft Office, dataprojektor a pripojenie na internet.

Na našej škole máme vytvorených viacero špeciálnych multimedialných učební. Tie sú vybavené interaktívnou tabuľou, dataprojektorom, notebookom, reproduktormi, bezdrôtovým pripojením na internet. Zároveň máme k dispozícii tri počítačové učebne určené pre samostatnú prácu žiakov.

Do tejto práce sme vybrali ukážky vyučovacích hodín, ktorých obsahom je vybrané učivo šiesteho až ôsmeho ročníka. Konkrétne sú to témy týkajúce sa oblasti psychológie – popísali sme inovatívne spracovanú tému Ľudská psychika. V práci sme ponúkli aj zaujímavú hodinu z učiva siedmeho ročníka dotýkajúcu sa oblasti politológie – Ústava SR. Podrobnejšie sme sa venovali i téme z oblasti ekonómie a ekonomiky, kde sme predstavili interaktívne opakovanie tematického celku.

1.4 Požadované kompetencie od žiaka a učiteľa pre OPS

Aplikácia popisovanej OPS nevyžaduje žiadne špeciálne schopnosti a zručnosti žiakov či pedagóga.

Žiak by mal ovládať:

- základy práce s počítačom, interaktívnou tabuľou a internetom,
- základné znalosti práce s predvádzacím zošitom v prostredí ActivInspire,
- základné znalosti práce s kancelárskym balíkom Microsoft Office.

Od učiteľov sú požadované nasledovné zručnosti a schopnosti:

- schopnosť rešpektovať rôznorodé osobnosti žiakov (ich učebné štýly),
- základné znalosti práce s počítačom,
- základné znalosti práce s interaktívnou tabuľou ActivBoard a softvérom ActivInspire,
- základné znalosti práce vybranými programami a aplikáciami (kancelársky balík Microsoft Office, Hot Potatoes),
- základné znalosti práce s internetom (internetovými prehliadačmi).

1.5 Vymedzenie získaných kompetencií

Používaním tejto OPS žiak získa tieto kompetencie:

- vysvetliť pojem ľudská psychika z pohľadu vedy/ psychológie,
- vymenovať faktory vplyvajúce na formovanie ľudskej psychiky,
- uvedomovať si spätosť psychiky človeka s biologickými faktormi (nervovou sústavou),
- vedieť rozlíšiť základné elementy psychiky – prežívanie, správanie, konanie, pocit, vnem, predstava, myslenie,
- poznať činitele formujúce ľudskú osobnosť,
- analyzovať typy temperamentov, vedieť ich charakterizovať,
- vedieť rozlíšiť dva druhy pamäte – krátkodobú a dlhodobú, a chápať ich význam pre vlastné vzdelávanie,
- chápať význam ústavy pre riadenie štátu,
- poznať obsah a históriu Ústavy SR,
- vymenovať orgány štátnej moci,
- zdôvodniť prečo je druhá hlava Ústavy SR pre občanov SR najdôležitejšia,
- vysvetliť a zatriediť základné ekonomické pojmy – potreba, statok, služba, výroba, ekonómia, ekonomika, zisk, úrok, renta, mzda, reprodukcia,
- poznať odpovede na základné ekonomické otázky a vedieť uviesť príklady odpovedí,
- odlíšiť služby poisťovne a sporiteľne,
- definovať trhový mechanizmus, poznať princíp jeho fungovania.

2 METODOLÓGIA POUŽITÝCH PROGRAMOV A APLIKÁCIÍ

Pomôcky, ktoré predstavujeme v našej OPS sú viazané na použitie interaktívnej tabule. K úspešnej aplikácii OPS je nutné, aby učiteľ dobre ovládal nielen prácu s interaktívnou tabuľou, ale poznal aj metodológiu práce s:

- interaktívnym softvérom ActivInspire,
- aplikačným programom Microsoft PowerPoint 2007 a
- aplikáciou Hot Potatoes.

Postačujúce sú základné znalosti práce s internetovými prehliadačmi (v tejto OPS preferujeme internetový prehliadač Mozilla Firefox).

2.1 ActivInspire Professional Edition

ActivInspire je softvér slúžiaci na tvorbu interaktívnych a multimediálnych predvážacích zošitov. Softvér je produktom spoločnosti Promethean. Bol vytvorený ako inovatívny didaktický prostriedok pre moderné školy 21. storočia. Tento interaktívny softvér umožňuje učiteľom vytvoriť z klasického vyučovania zážitok a zábavu.

V prostredí ActivInspire sa vytvárajú tzv. flipcharty – interaktívne predvážacie zošity, ktoré poskytujú priestor pre spracovanie učiva v zaujímavej dynamickej forme. Na hodine s interaktívnym predvážacím zošitom dostáva otvorená zvedavá myseľ žiakov celý rad podnetov. ActivInspire obsahuje množstvo nástrojov a funkcií, pomocou ktorých učiteľ môže zosobniť svoju predstavu o modernom aktívnom vyučovaní a vytvoriť rôznorodé, ale hlavne zaujímavé pomôcky. Práca s ActivInspire je jednoduchá, ovládanie prehľadné a využitie univerzálne. Flipcharty môžeme použiť pri expozícií i fixácii učiva.

2.2 Hot Potatoes 6.3

Na tvorbu interaktívnych cvičení je najvhodnejší aplikačný program Hot Potatoes. Vytvorila ho skupina kanadských programátorov (Stewart Arneil, Martin Holmes) na University of Victoria. Od roku 2009 je voľne šíriteľným programom. Hot Potatoes umožňuje vytvoriť päť druhov interaktívnych cvičení:

- JQuiz – kvíz pozostávajúci zo štyroch typov otázok,
- JCross – krížovka,
- JMix – zorad'ovacie cvičenie,
- JMatch – prirad'ovacie cvičenie a
- JCloze – dopln'ovacie cvičenie.

Interaktívne cvičenia vytvorené v Hot Potatoes sú výnimočné tým, že pri práci s nimi žiak získava nielen okamžitú spätnú väzbu o svojej odpovedi, ale aj percentuálne hodnotenie úspešnosti. Cvičenia vnášajú objektivitu do prípadnej klasifikácie žiakov. Sú skvelou pomôckou pri opakovaní a upevňovaní učiva. Prednosťou programu je aj možnosť vygenerovania cvičenia do formátu html, ktorý uľahčuje manipuláciu s cvičením.

2.3 Microsoft PowerPoint 2007

Aplikácia PowerPoint je súčasťou kancelárskeho balíka Microsoft Office a slúži na vytváranie prezentácií. „Prezentácia v programe PowerPoint umožňuje jednoducho a rýchlo zostaviť prehľadnú a zaujímavú prezentáciu, ktorá zvyšuje zrozumiteľnosť prednášanej problematiky“ (Pavlovkin, 2006, s. 88). PowerPointová prezentácia je využívaná v rôznych oblastiach spoločnosti, školstvo nevynímajúc. Z vlastných skúseností môžeme potvrdiť, že práve vo vzdelávaní sa stala nezastupiteľným motivačným elementom.

Na hodinách občianskej náuky je veľmi dobrou pomôckou pri expozícii i fixácii učiva. Pomocou vlastných animácií, ktoré aplikácia ponúka môžeme klasické prezentácie pretvoriť na prezentácie interaktívne. Prezentácia je pomôckou rešpektujúcou pracovné tempo každého žiaka. Vďaka skrytým snímkam môžeme prispôbovať učivo pre vedomostne rozdielnych žiakov v triede (rozšírenie učiva alebo jeho podrobnejšie vysvetlenie). Netreba zanedbať ani vizuálnu stránku prezentácie a vždy zvoliť vhodnú grafiku pre daný vek.

Všetky naše prezentácie sú tvorené na premyslenej báze postupnosti animácií. Z toho dôvodu je potrebné, aby si ich vyučujúci vždy dopredu našťudoval. Prezentácie ponúkané v tejto práci sme koncipovali tak, aby ich mohol použiť nielen vyučujúci na hodine, ale slúžili aj ako študijný materiál pre žiakov, ktorí sa nemohli z rôznych dôvodov zúčastniť vyučovania.

3 OBČIANSKA NÁUKA NA STUPNI ISCED 2

Cieľom predmetu občianska náuka je „prispievať k orientácii žiakov v rodinnom a školskom prostredí. Viest' ich k spoznávaniu svojej obce, regiónu, vlasti a Európskej únie. Občianska náuka umožňuje žiakom pochopiť seba samého a pomáha im v ich socializačnom procese. Učí ich demokraticky myslieť a konať, poznávať svoje práva a povinnosti a obhajovať práva druhých. Poskytuje žiakom základné vedomosti z oblasti štátu a práva a vedie ich k aktívnej občianskej angažovanosti a umožňuje im pochopiť ekonomický život spoločnosti“ (Drozdíková, 2011, s. 2).

3.1 Ciele predmetu občianska náuka

„Predmet sa cieľmi spolupodieľa na utváraní a rozvíjaní kľúčových kompetencií tým, že vedie žiaka k:

- podpore vedomia jedinečnosti a neopakovateľnosti každého človeka v spoločnosti,
- utváraní vedomia vlastnej identity a identity druhých ľudí,
- realistickému sebaopoznávaniu a sebahodnoteniu,
- akceptovaniu vlastnej osobnosti a osobnosti druhých ľudí,
- aktívnemu občianstvu a osobnej angažovanosti, uvedomovaniu si práv a povinností, rešpektovaniu základných princípov demokracie a tolerancie,
- vytváraní pozitívnych vzťahov k opačnému pohlaviu v prostredí školy a mimo školy,
- rozpoznávaní stereotypných názorov na postavenie muža a ženy,
- získaní základných vedomostí o ekonomickom fungovaní spoločnosti,
- uplatňovaní vhodných komunikačných prostriedkov k vyjadrovaniu vlastných myšlienok, citov, názorov a postojov,
- k obhajovaniu vlastných postojov a k primeranému obhajovaniu svojich práv,
- vytváraní schopnosti využívať ako zdroj informácií rôzne verbálne a neverbálne texty spoločenského a spoločenskovedného charakteru,
- rešpektovaniu a uplatňovaní mravných princípov a pravidiel spoločenského spolunažívania a prebratíu zodpovednosti za vlastné názory, správanie sa a dôsledky konania.“ (Drozdíková, 2011, s. 3)

3.2 Opis problému výučby občianskej náuky

Reforma školstva zavedená v roku 2008 pozmenila okrem obsahu predmetov i úlohu učiteľa ako metodika a didaktika. Učiteľ sa stal aktívnym tvorcom školského vzdelávacieho programu a mohol si prispôsobiť tematický výchovno-vzdelávacie plán podľa potrieb žiakov na danej škole. Táto relatívna výhoda však so sebou odstupom času a oneskoreným dodaním učebníc priniesla aj svoje negatíva. My sme si upravili obsahové štandardy v jednotlivých ročníkoch podľa vlastnej logickej postupnosti. Nové učebnice nám z toho dôvodu nevyhovovali. Ako príklad uvedieme učivo o Ústave SR, ktoré sa v prostredí našej školy vyučuje v 7. ročníku, nová učebnica ho však neobsahuje. Naopak učivo o ľudských právach, ktoré sa nachádza v učebnici 7. ročníka sme presunuli do 8. ročníka.

Štátny vzdelávací program pre stupeň ISCED 2 vymeriava predmetu občianska náuka časovú dotáciu štyri hodiny. To je podľa nás ďalším problémom výučby daného predmetu. Vzhľadom na náročnosť obsahového štandardu má občianska náuka nízku časovú dotáciu. Na našej škole sa predmet občianska náuka vyučuje v piatom až ôsmom ročníku s jedn hodinovou časovou dotáciou.

4 VYBRANÉ TÉMY Z OBČIANSKEJ NÁUKY NA STUPNI ISCED 2

V tejto časti našej práce vám prinášame konkrétne ukážky našich už realizovaných hodín občianskej náuky s osvedčenými didaktickými pomôckami. Hodiny boli zamerané na prehĺbenie poznatkov zo psychológie, politológie a ekonómie so zreteľom na osnovy a štandardy pre základné školy.

4.1 Občianska náuka v 6. ročníku

V tomto ročníku je učivo občianskej náuky koncipované do dvoch tematických celkov. V tejto OPS sme popísali učivo druhého tematického celku Vnútorný a vonkajší život jednotlivca. Vybrali sme tému Ľudská psychika, ktorej venujeme na našej škole dve vyučovacie hodiny. V tejto práci vám predstavíme dve interaktívne PowerPointové prezentácie – *Ľudská psychika* a *Psychické procesy a stavy*. V rámci fixácie učiva z oblasti psychológie sme vybrali päť interaktívnych cvičení.

Prezentácie sú rozsiahle a pomerne detailne sa venujú vybraným pojmom. Koncipované sú tak z toho dôvodu, aby adekvátne suplovali výklad učiva aj žiakovi, ktorý sa nezúčastnil vyučovacej hodiny.

4.1.1 PowerPointová prezentácia Ľudská psychika ([odkaz](#))

Prezentácia pozostáva z 13 snímok. Po úvodnej snímke nasledujú dve snímky slúžiace ako motivácia k novému učivu (Obrázok 1). Obsahujú motivačný text, ktorý je zároveň akýmsi uvedením do novej témy. Motiváciu sme ukončili slovami „Podme teda spoločne objavovať tajomstvá ľudskej psychiky.“. Prešli sme k expozícii učiva, ktorá je rozdelená do siedmych snímok.

Obrázok 1 Motivačný text v prezentácii Ľudská psychika.

Prameň: vlastný návrh

Začali sme vysvetlením základných pojmov a názornejším priblížením samotného pojmu *ľudská psychika*. Pomocou otázok sme žiakov nabádali, aby sami objavili princípy

fungovania ľudskej psychiky. Snímka č. 5 začína otázkou „Ako funguje ľudská psychika?“. Následne sme žiakom položili ďalšie otázky: „Ako a čím spoznávate svoje okolie?“, „Odkiaľ váš mozog dostáva informácie?“ S našou pomocou sa žiaci dopracovali k odpovedi *zmysly*. Vyzvali sme žiakov, aby ich vymenovali, čo im nerobilo žiadne problémy. Vysvetlili sme im, že podnety získané pomocou zmyslov prichádzajú z vonkajšieho prostredia (nášho okolia). Všetky zmysly boli graficky znázornené v prezentácii. Preklikli sme na nasledujúcu snímku a opýtali sa: „Aké potreby má vaše telo?“ „Aké podnety môže mozog dostávať z vnútorného prostredia?“. Tieto otázky robili žiakom trochu problém. Keď sme im v prezentácii (na snímke č. 6) zobrazili text, že sú to informácie hovoriace o potrebách tela, dokázali koncipovať správne odpovede (hlad, smäd, únava).

Snímka č. 7 (Obrázok 2) je akýmsi motivačným cvičením. Požiadali sme žiakov, aby sa nad každou otázkou, ktorá sa im na tabuli zobrazí najprv potichu zamysleli a až po našom vyzvaní odpovedali nahlas. Žiaci poznali odpovede na všetky otázky. Opýtali sme sa ich, či vedia ako chutia húsenice. Niektorí konštatovali, že musia byť hnusné, no nik nevedel presne popísať ich chuť. Položili sme im otázku, ako je to možné, že si vedeli predstaviť predošlé predmety, aj keď ich momentálne nevideli a nepocítovali, no nevedia ako chutí húsenica. Väčšina z nich správne odpovedala, že spomínané predmety videli a skúsili.

Obrázok 2 Motivačné cvičenie

Prameň: vlastný návrh

Na ôsmej snímke sme zadefinovali nové pojmy – *prežívanie*, *správanie* a *konanie*. Na nasledujúcej snímke sme žiakom tieto pojmy vysvetlili na príklade, keď dvaja z nich dostanú zlú známku. Tento príklad sme vybrali z toho dôvodu, že každý žiak ho minimálne raz zažil. Na overenie pochopenia, sme žiakov požiadali, aby uviedli a rozobrali iný prípad.

Tému sme ukončili otázkou či si myslia, že je naša psychika nemenná. Žiaci zhodne odpovedali, že nie. Ako argument použili tvrdenie, že každý z nich sa môže zmeniť k lepšiemu, alebo k horšiemu, napr. niekto z nich podľahne drogám a tie úplne zmenia jeho osobnosť. S ich tvrdením sme vyslovili súhlas a podotkli, že psychika človeka sa môže rozvíjať a meniť iba v ľudskej spoločnosti. Ako príklad sme im uviedli tzv. *vlčie deti* (snímka 10). Položili sme im otázku či už počuli o takýchto deťoch. Pripomenuli sme im, že o jednom takom chlapcovi bola napísaná kniha a natočená rozprávka – Kniha džungle.

Žiaci správne odpovedali, že spomínaným chlapcom bol Maugli. Chvíľu sme diskutovali o tom, aký bol a ako sa správal. Spoločne sme dospeli k záveru, že „človek“ by sa z neho stal až medzi ľuďmi – zmenilo by sa jeho zmýšľanie a správanie. Diskusiu sme ukončili zhodnotením, že naša psychika podlieha zmenám a vymenovali sme niekoľko faktorov, ktoré na nás vplyvajú a menia nás.

Na posledných snímkach prezentácie (snímky č. 11 a 12.) sú umiestené poznámky do zošita. Poznámky sme zároveň použili ako zhrnutie témy. V závere hodiny sme na fixáciu a upevnenie nového učiva využili interaktívne cvičenie *Podnety, ktoré spracúva náš mozog*. Cvičeniu sme sa bližšie venovali v podkapitole 4.1.3.

4.1.2 PowerPointová Prezentácia Psychické procesy a stavy ([odkaz](#))

Prezentáciu tvorí 28 snímok – úvodná snímka, dve snímky s opakovaním učiva o ľudskej psychike, desať snímok s expozíciou nového učiva, dve snímky s poznámkami pre žiakov, dve snímky s úlohami na upevnenie učiva a osem snímok ako relaxácia po prebraní náročnej témy.

Hodinu sme začali snímkami s opakovaním učiva predošlej hodiny – *Osviežme si pamäť*. Žiakom sa najskôr zobrazila otázka (spolu boli tri). Po jej zodpovedaní sme overili pravdivosť ich tvrdenia kliknutím – animáciou sa zobrazila správna odpoveď (Obrázok 3, vľavo). Na ďalšej snímke bolo úlohou žiakov správne zatriediť päť podnetov do dvoch skupín, podľa toho, či prichádzajú z vonkajšieho alebo vnútorného prostredia (Obrázok 3, vpravo). Prečítali sme podnet a opýtali sa, z ktorého prostredia ho náš mozog prijíma. Po kliknutí sa daný podnet presunul na správnu stranu snímky a žiaci získali spätnú väzbu.

Obrázok 3 Snímky s opakovaním učiva predošlej vyučovacej hodiny

Prameň: vlastný návrh

Zo skúsenosti vieme, že motivácia žiaka je polovica úspechu. Z toho dôvodu sa snažíme do všetkých pomôcok a materiálov vkladať motivačné texty, úlohou ktorých je zároveň predstaviť novú tému. Aj túto prezentáciu začíname krátkym textom o novom učive. Snímky č. 6 a 7 sú venované expozícii nového pojmu *psychický proces*. Pomocou obrázkov sme demonštrovali vznik a priebeh psychického procesu. Následne sme

rozobrali tri z piatich psychických procesov – *pocit, vnem a predstavu*. Začali sme tým najjednoduchším. Keďže pre žiakov základnej školy je veľmi ťažké predstaviť si tak zložité psychologické pojmy, snažili sme sa každý nový psychický proces vysvetliť na príkladoch. Pojem *pocit* sme vysvetlili na príklade príhody, ktorá sa možno stala mnohým z nich (Obrázok 4, vľavo).

PRÍKLAD: Dieťa je veľmi zvedavé. V izbe nájde nový predmet – horúcu žehličku. Chce ho spoznať – dotkne sa ho. Žiakom sme v tejto časti príbehu položili otázku: „Ktorý zmysel bude mozgu posielat’ informáciu o tom, že predmet (žehlička) je horúci?“ Žiaci správne odpovedali, hmat. Tu sme im zdôraznili, že pri pocite pôsobí na naše zmysly len jedna, tá najvýraznejšia vlastnosť skúmaného predmetu. V našom prípade je to vlastnosť – „horúce“.

Obrázok 4 Príklad vzniku pocitu (vľavo)
a detailnejšia analýza vzniku a priebehu pocitu (vpravo)

Prameň: vlastný návrh

Na ďalšej snímke (Obrázok 4, vpravo) sme so žiakmi ešte raz a detailnejšie rozobrali vznik a priebeh pocitu. Kliknutím sme sa presunuli na novú snímku a položili žiakom otázku: „Aké pocity vníma naša myseľ?“ Naviedli sme ich k správnym odpovediam otázkou: „Čo sa dá vnímať zmyslami?“ Vymenovali sme si opäť zmysly a žiaci potom bez problémov uvádzali príklady pocitov (sladké, ostré, voňavé, hlučné).

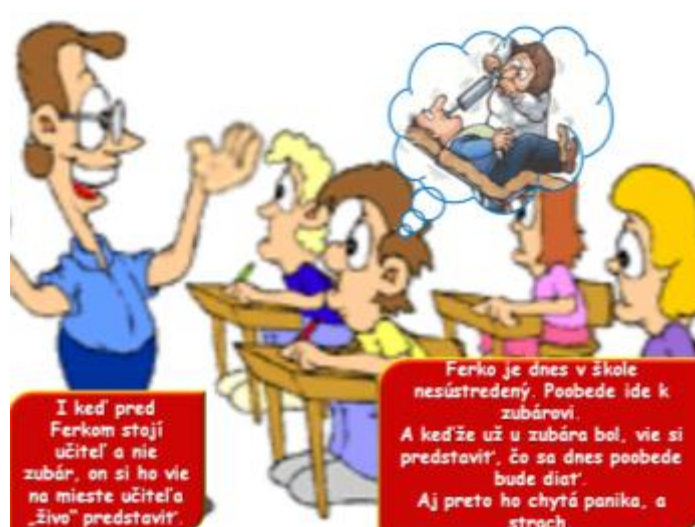
Presunuli sme sa k expozícii pojmu *vnem*. Zdôraznili sme, že mu musí predchádzať pocit, no na rozdiel od pocitu pri vneme vnímame predmety ako také a nie len ich vybrané (najvýraznejšie) vlastnosti. Vnem od pocitu odlišuje najmä to, že vnem je závislý od vôle – my musíme chcieť skúmať. Pocit vedome neovplyvníme – keď jeme niečo sladké nedokážeme zabrániť, aby sme necítili sladkú chuť. Na snímke č. 12 (Obrázok 5) sme na príklade kytice ruží žiakom podrobne vysvetlili vznik a priebeh vnemu.

Obrázok 5 Vysvetlenie vzniku a priebehu vnemu

Prameň: vlastný návrh

Nakoniec sme prešli k expozícii tretieho (v tejto prezentácii) posledného psychického procesu – *predstave*. Poprosili sme ich, aby nám vysvetlili, čo je podľa nich predstava. Ozrejmili sme im, že predstava nie je nič iné len vnem, ktorý sme si uchovali v pamäti (zapamätali si) a dokážeme si ho kedykoľvek vybaviť. Žiakov sme sa opýtali: „Aké veci a udalosti si zvyknete pamätať?“ Zhodli sme sa na tom, že zväčša sú to silné emócie ako napr. veľký strach. Preklikli sme na snímku č. 14 (Obrázok 6), kde sme celý princíp predstavy žiakom vysvetlili na príklade Ferka, ktorý bol objednaný u zubára.

Obrázok 6 Vysvetlenie psychického procesu – predstava

Prameň: vlastný návrh

Presunuli sme sa k druhej časti učiva, k expozícii pojmu *psychický stav*. Otvorili sme diskusiu otázkou: „Prečo sú psychické stavy stabilnejšie?“ Po ukončení diskusie sme žiakov vyzvali, aby si zapísali poznámky do zošita (nachádzajú sa v prezentácii na snímkach č. 16 a 17). Nasledovali dve úlohy na precvičenie a upevnenie nových pojmov – pocitu a vnemu.

Úloha č. 1 (Obrázok 7, vľavo) – Úlohu sme uviedli otázkou: „Žiaci už sa vám niekedy stalo, že do triedy vošiel učiteľ/ učiteľka a povedal vám, aby ste vyvetrali?“ Žiaci reagovali s úsmevom: „Aj vy nám to často vravíte.“ Pokračovali sme prečítaním textu v prezentácii (snímka č. 18). Po zobrazení možností sme ich vyzvali, aby vybrali správnu odpoveď. Odpovede boli rôzne. Ďalším kliknutím, zmizli nesprávne možnosti a ostala len správna. Toto cvičenie slúžilo na upevnenie nového pojmu *pocit*.

Obrázok 7 Úloha na fixáciu pojmu – pocit (vľavo) a úloha na fixáciu pojmu – vnem (vpravo)

Prameň: vlastný návrh

Úloha č. 2 (Obrázok 7, vpravo) – Cvičenie na fixáciu pojmu *vnem*. Po prečítaní textov v bode A a bode B sme žiakom položili tieto otázky: „Kto sa potrebuje maskovať?“ „Ako to robia?“ „Ako sa takéto maskovanie zvierat nazýva?“ „Prečo doprava využíva reflexné prvky a ostré farby?“ Po kliknutí sa pri každom bode zobrazili správne odpovede spolu s príkladmi v podobe obrázkov.

Tejto téme sme sa venovali dlhšie než sme predpokladali. Žiaci nám kládli množstvo otázok a aktívne sa zapájali do diskusií. Z toho dôvodu sme na hodine nestihli odprezentovať tzv. relaxačnú časť prezentácie. Žiakov však natoľko zaujala snímka zobrazujúca optický klam (Obrázok 8), že si túto časť prezentácie pozreli počas prestávky.

Obrázok 8 Úvodná snímka tzv. relaxačnej časti

Prameň: vlastný návrh

Bolo pre nás potešením vidieť usmiate tváre žiakov po poslednej snímke s oslíkom. To bol dôkaz, že aj takéto náročné témy môžeme vhodným spôsobom odučiť zábavne a s úsmevom.

4.1.3 Interaktívne cvičenia k témam zo psychológie

Na opakovanie a precvičenie tém z oblasti psychológie sme vytvorili v aplikačnom programe Hot Potatoes päť interaktívnych cvičení. Všetky cvičenia sú online dostupné na našej webovej stránke.

Interaktívne cvičenia:

Podnety, ktoré spracúva náš mozog ([odkaz](#))

Interaktívne cvičenie vytvorené v prostredí JCloze (Obrázok 9). Obsahuje tabuľku, ktorá má dve časti. V ľavej časti tabuľky je deväť príkladov podnetov, ktoré môžu pôsobiť na náš mozog. Na pravej strane sa nachádzajú rozbaľovacie okienka. Úlohou žiakov bolo zatriediť dané podnety – či je podnetom vonkajšieho alebo vnútorného prostredia. Cvičenie sme použili na opakovacej hodine po prebratí tematického celku.

Název podnetu	Príklad príslúcha k?
Bolí ma hlava.	<input type="text"/>
Sam soľmi otvorenejší.	<input type="text"/>
Šlofka chut' soľníka.	<input type="text"/>
Bolí ma žalúdok. To mi sa pomocník.	<input type="text"/>
Trúbenie auta.	<input type="text"/>
Šlofka mi v žalúdku. Sam hlodaj/ A.	<input type="text"/>
Vanku je hravý soľník.	<input type="text"/>
Z toho šlofka mi stále oľ.	<input type="text"/>
To je, ale pekný prík.	<input type="text"/>

POTVRĚ SVUJŮ ODPověĎ

Obrázok 9 Interaktívne cvičenie Podnety, ktoré spracúva náš mozog

Prameň: vlastný návrh

Výsledky práce našej psychiky ([odkaz](#))

Cvičenie (Obrázok 10) má formu prirad'ovacieho cvičenia (JMatch). Obsahuje tri pojmy z učiva o psychických procesoch a stavoch – pocit, vnem, predstava, umiestnené na ľavej strane cvičenia. Úlohou žiakov bolo správne určiť definíciu pojmov nachádzajúcich sa na ľavej strane. Definície vyberali z rozbaľovacích okien.

Cvičenie sme použili v úvode hodiny s témou Proces učenia sa ako opakovanie učiva predošlej vyučovacej hodiny. Zároveň bolo súčasťou aj hodiny s opakovaním tematického celku Vnútorný a vonkajší život jednotlivca.

Obrázok 10 Interaktívne cvičenie Výsledky práce našej psychiky

Prameň: vlastný návrh

Druhy pamäte ([odkaz](#))

Cvičenie je vytvorené v prostredí JCloze (Obrázok 11). Obsahuje tabuľku s piatimi príkladmi „učenia sa“. Žiaci mali za úlohu určiť správny druh pamäte, ktorý využívame pri jednotlivých typoch učenia sa. Možnosti vyberali z rozbaľovacích okien. Žiakom robilo problém určiť správny druh pamäte pri učení sa dopravných značiek a pri učení sa chémie. Cvičenie sme využili na fixáciu učiva na hodine o Procese učenia sa, ako aj v rámci celkového opakovania tematického celku Vnútorný a vonkajší život jednotlivca.

Obrázok 11 Interaktívne cvičenie Druhy pamäte

Prameň: vlastný návrh

Štruktúra osobnosti ([odkaz](#))

Prirad'ovacie cvičenie (JMatch, Obrázok 12) pozostáva zo štyroch pojmov z učiva o Osobnosti človeka – vlohy, schopnosti a zručnosti, charakter, temperament,

umiestnených na ľavej strane. Na pravej strane sú rozbaľovacie okienka. Zadaním pre žiakov bolo vybrať z ponuky rozbaľovacích okien správne definície pojmov na ľavej strane. Cvičenie sme použili na fixáciu učiva počas konkrétnej hodiny o osobnosti človeka i v rámci celkového opakovania tematického celku o psychológii.

Obrázok 12 Interaktívne cvičenie Štruktúra osobnosti

Prameň: vlastný návrh

Psychológia v každodennom živote ([odkaz](#))

Tento kvíz (JQuiz, Obrázok 13) tvorí desať kombinovaných otázok:

- jedna otázka s viacerými správnymi odpoveďami,
- jedna otvorená otázka s krátkou odpoveďou,
- jedna hybridná otázka (po dvoch nesprávnych odpovediach sa otázka transformuje z otvorenej na otázku s jednou správnou odpoveďou),
- sedem otázok s výberom jednej správnej odpovede.

Obrázok 13 Interaktívne cvičenie Psychológia v každodennom živote

Prameň: vlastný návrh

Pre žiakov bola problematická otázka, kde museli označiť iba pravdivé tvrdenia. Pri otvorenej a hybridnej otázke tiež váhali a museli použiť opravu. Prekvapilo nás, že žiaci

na prvýkrát nesprávne odpovedali na otázku ako sa volal človek, ktorý sa ako prvý pokúsil vytvoriť systém temperamentov. Práve tu sme sa utvrdili v tom, že žiaci majú veľké nedostatky v čítaní s porozumením.

4.2 Občianska náuka v 7. ročníku

Aj učivo siedmeho ročníka je rozdelené do dvoch tematických celkov. Opäť sme sa zamerali na druhý tematický celok, Občiansky život ako proces formovania demokracie. Z neho sme vybrali tému Ústava Slovenskej republiky, ktorá má na našej škole časovú dotáciu dve vyučovacie hodiny. Táto téma nie je súčasťou novej učebnice občianskej náuky pre siedmy ročník.

4.2.1 Prezentácia Ústava SR ([odkaz](#))

Prezentácia pozostáva z 33 snímok, z ktorých je až 17 snímok skrytých. V tejto prezentácii sme skryté snímky využili na rozšírenie učiva. Žiaci sa ku skrytým snímkam dostali kliknutím na automatický tvar s textom označený modrou bublinou s písmenom „i“ (Obrázok 14).

Obrázok 14 Symbol označujúci skryté snímky v prezentácii Ústava SR

Prameň: vlastný návrh

Po úvodnej snímke nasleduje všeobecné zadefinovanie pojmu ústava. Prezentácia pokračuje ďalšími dvoma snímkami, ktoré sú určené už konkrétne našej ústave. Presnejšie popisujú jej stručnú históriu. So žiakmi sme sa dlhšie pristavili najmä pri štvrtej snímke (Obrázok 15, vľavo). Zaujali ich obrázky a chceli vedieť viac o danom historickom období.

Obrázok 15 Obrázky dokumentujúce podpis Ústavy SR (vľavo) a snímka s popisom prvej hlavy ústavy (vpravo)

Prameň: vlastný návrh

Na piatu snímku s popisom štruktúry Ústavy SR nadväzuje prvá skrytá snímka s textom preambuly. Ďalšia snímka je venovaná prvej hlave ústavy (Obrázok 15, vpravo), resp. stručnému popisu jej obsahu. (Každá hlava (Obrázok 16, vpravo) je v prezentácii stručne charakterizovaná.) Prepojená je s dvoma skrytými snímkami – s vybranými článkami prvej hlavy a štátnymi symbolmi. Snímka so štátnymi symbolmi obsahuje prepojenie na zvukový záznam štátnej hymny. Požiadali sme žiakov, aby sa postavili a úctivo zaspievali hymnu SR. Vyzvali sme žiakov, aby si napísali do zošitov minimálne jeden vybraný článok z každej hlavy ústavy, resp. z ich oddielov, ktorý ich najviac zaujme.

Zo snímky č. 10 s textom o druhej hlave ústavy je možnosť prekliknutia na jej interaktívny obsah, ktorý ponúka všetky oddiely hlavy (Obrázok 16, vľavo). Snímka je prepojená so siedmimi skrytými snímkami. Kliknutím na názov oddielu sa zobrazí jeho znenie. Tretia, štvrtá, ôsma a deviata hlava nie sú doplnené skrytými snímkami. Snímky popisujúce piatu, šiestu a siedmu hlavu ústavy sú prepojené vždy s dvoma skrytými snímkami.

Obrázok 16 Interaktívny obsah druhej hlavy ústavy (vľavo) a výber článkov druhého oddielu druhej hlavy ústavy (vpravo)

Prameň: vlastný návrh

Prezentácia je ukončená témou novelizácie ústavy. Venovali sme sa aktuálne poslednej novelizácii našej ústavy (údaj sme dodatočne upravili nakoľko posledná zmena prebehla relatívne nedávno). Spoločne so žiakmi sme analyzovali spoločenský dopad tejto zmeny ústavného zákona.

V závere prvej i druhej vyučovacej hodiny sme so žiakmi analyzovali články, ktoré si zapísali do svojich zošitov. Pristavili sme sa pri každej hlave ústavy a diskutovali prečo si zapísali dané články.

Táto prezentácia je rozsiahlejšia. Koncipovaná je tak z toho dôvodu, aby si učiteľ mohol vybrať koľko času a priestoru bude venovať jednotlivým problematikám – častiam ústavy. Materiál zároveň slúži ako učebná pomôcka na domácu prípravu.

4.2.2 Interaktívne cvičenia k téme Ústava SR

Na fixáciu a opakovanie učiva o Ústave SR sme pripravili dve interaktívne cvičenia vytvorené v programe Hot Potatoes. Obe cvičenia sme použili na druhej vyučovacej hodine venovanej tejto téme.

Interaktívne cvičenia:

Čo nám sľubujú? ([odkaz](#))

Cvičenie je súčasťou témy Ústava SR. Použili sme ho v záverečnej opakovacej časti druhej vyučovacej hodiny s témou ústavy.

Interaktívne cvičenie (Obrázok 17) sme vytvorili v prostredí JQuizu. Ide o jeho modifikovanú verziu umožňujúcu zadať ku každej otázke osobitý čítací text. Tvoria ho štyri otázky s vždy rovnakými piatimi možnosťami. Jedna otázka má dve správne odpovede.

Cvičenie sme použili frontálne, na interaktívnej tabuli. Vybraná žiačka nahlas prečítala text sľubu. Úlohou žiakov bolo prideliť jednotlivým textom sľubov osoby, ktoré tento sľub skladajú.

Obrázok 17 Interaktívne cvičenie Čo nám sľubujú?

Prameň: vlastný návrh

Prácou s týmto cvičením si žiaci trénovali čítanie s porozumením a logické myslenie. Zároveň si precvičili znalosti o našej ústave.

Domino Ústava SR ([odkaz](#))

Cvičenie (Obrázok 18) je koncipované ako zoraďovacie cvičenie (JMix). Tvorí ho trinásť dominových kartičiek obsahujúcich slová, ktoré sú tematicky zamerané na obsah Ústavy SR.

Obrázok 18 Interaktívne cvičenie Domino Ústava Slovenskej republiky

Prameň: vlastný návrh

Úlohou žiakov bolo zoradiť kartičky domina v logickej postupnosti. Hru sme použili na interaktívnej tabuli. Pri plnení zadania sa žiaci striedali. Pri tejto hre si žiaci precvičovali logické myslenie a vedomosti o Ústave SR.

4.3 Občianska náuka v 8. ročníku

V tejto časti práci sme sa zamerali na učivo z oblasti ekonómie a ekonomiky. Tematický celok Ekonomický život v spoločnosti je na našej škole súčasťou tematického výchovno-vzdelávacieho plánu pre 8. ročník. Svoju pozornosť sme upriamili na ekonomiku aj z toho dôvodu, že v spoločnosti sa čoraz intenzívnejšie skloňuje potreba finančnej gramotnosti. Pre žiakov základnej školy je táto časť učiva pomerne náročná a vyžaduje si neustále precvičovanie a upevňovanie. Z toho dôvodu sme vytvorili množstvo materiálov z tejto tematiky určených na fixáciu a precvičovanie. V práci ponúkame interaktívny predvádzací zošit.

4.3.1 Interaktívny predvádzací zošit z ekonómie a ekonomiky ([odkaz](#))

Predvádzací zošit je koncipovaný ako opakovanie vybraných tém z ekonómie a ekonomiky. Hlavným cieľom tohto flipchartu je uľahčiť a zefektívniť opakovanie a upevňovanie náročného učiva. Pomocou neho sme so žiakmi opakovali základné pojmy tematického celku (statky, služby, potreby, ekonómia, ekonomika), základné ekonomické otázky, typy ekonomík, trhovú mechanizmus, výroba, výrobca a peniaze a finančné inštitúcie v trhovej ekonomike.

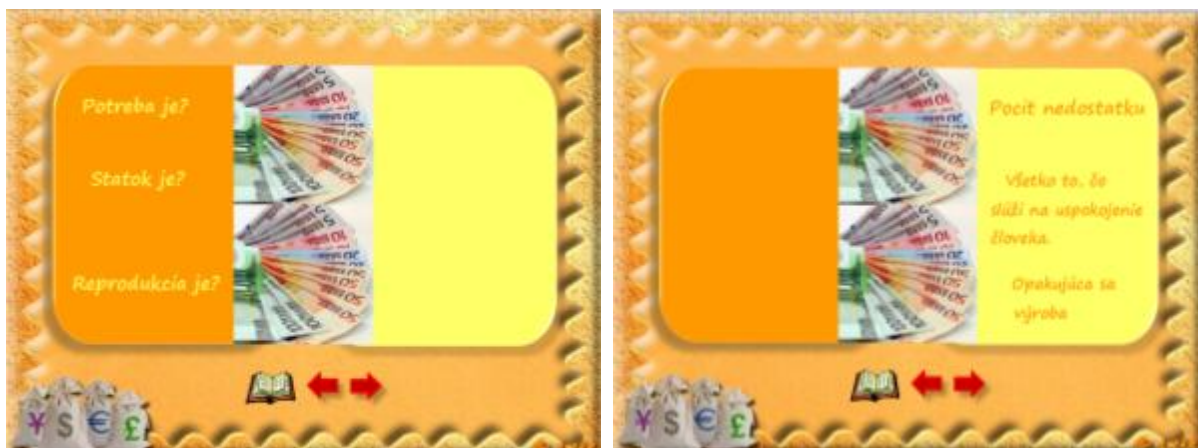
Predvádzací zošit sme použili frontálne na interaktívnej tabuli v rámci opakovacej hodiny. K tabuli boli žiaci vyvolávaní náhodne. Zošit pozostáva z 12 strán (úvodnú stranu sme nerátali). Každá strana predvádzacieho zošita obsahuje interaktívne prvky – navigáciu, poznámky (obrázok knihy), funkciu reštartovania stránky, ak je potrebné

odpovede vpisovať, tak aj funkciu pera, gummy a výberu. Z uvedených dôvodov užívateľ nepotrebuje počas práce so zošitým panel nástrojov.

V poznámkach sú inštrukcie a metodika ako pracovať s jednotlivými stranami zošita. K flipchartu sme pripravili aj pracovný list ([odkaz](#)).

Prvá strana:

- **Úloha:** Správne odpovedať na otázky - „Potreba je?“, „Statok je?“, „Reprodukcia je?“
- **Koncepcia:** Prvá strana zošita obsahuje dva obdĺžniky rôznych farieb (oranžová, žltá), obrázok peňazí medzi nimi a tri otázky (Obrázok 19, vľavo). Otázky majú upravenú možnosť pohybovať sa iba vodorovným smerom. Každá otázka je zoskupená so svojou odpoveďou. Otázky a odpovede sú vo farbách protíahlých obdĺžnikov (otázky žltou farbou a odpovede oranžovou farbou). Presunom otázky na svetlejšiu časť sa objaví správna odpoveď.

Obrázok 19 Prvá strana predvádzacieho zošita s úlohou – Odpovedaj na otázky (vľavo), správne odpovede (vpravo)

Prameň: vlastný návrh

Po zodpovedaní vybranej otázky ju žiak presunul pomocou interaktívneho pera na svetlejšiu časť obdĺžnika (Obrázok 19, vpravo), kde sa mu objavila správna odpoveď. Žiak takto okamžite získal spätnú väzbu.

Druhá strana:

- **Úloha:** Správne vyplniť tabuľku o potrebách.
- **Koncepcia:** Stránka obsahuje tabuľku, tri pojmy (základná, vyššia, sociálna), ktorým je pridelená akcia „presunúť kópiu“ a kontrolu vo forme lupy (Obrázok 20, vľavo). Tabuľka je rozdelená na tri časti. V prvom stĺpci sa nachádza názov potreby. Do druhého stĺpca je potrebné vpísať, čo predstavuje nedostatok danej potreby. V poslednom, treťom je potrebné určiť zaradenie potreby.

Obrázok 24 Druhá strana predvážacieho zošita – Určí potreby

Prameň: vlastný návrh

Na vyplňanie nedostatkov žiaci použili interaktívne pero. Tretiu časť tabuľky vyriešili presunutím pojmov (základná, vyššia, sociálna), ktoré sa nachádzali v dolnej časti strany. Tým, že posledná úloha mala „nevyčerpatel'né“ možnosti mali žiaci sťažené riešenie. Odpovede, ktoré sa ukrývali pod názvami jednotlivých potrieb (Obrázok 20, vpravo) sme skontrolovali pomocou lupy.

Tretia strana:

- **Úloha:** K základným ekonomickým otázkam pridelit' správne pojmy.
- **Koncepcia:** Na stránke (Obrázok 21, vľavo) sa nachádzajú tri štvorce zodpovedajúce trom ekonomickým otázkam – „Čo vyrábať?“, „Ako vyrábať?“ a „Pre koho vyrábať?“. V spodnej časti sú umiestnené pojmy. V úplne vrchnej časti stránky sú tri trojuholníky. Tie sú zoskupené s obrázkami správnych riešení. Týmto zoskupeniam je pridelené obmedzenie pohybu iba v zvislom smere.

Obrázok 21 Tretia strana flipchartu – Základné ekonomické otázky

Prameň: vlastný návrh

Usporiadanie pojmov je chaotické. Úlohou žiakov bolo premiestniť do jednotlivých štvorcov správne pojmy odpovedajúce sa danú otázku. Štvorce neboli koncipované ako kontajnery – o správnosti sa žiaci dozvedeli až po vypracovaní celej úlohy. Svoje odpovede overili vytiahnutím (vysunutím) farebného trojuholníka (Obrázok 21, vpravo).

Štvrtá strana:

- **Úloha:** Správne doplniť vlastnosti a názvy vybraných ekonomík.
- **Koncepcia:** Stránka (Obrázok 22, vľavo) obsahuje dva prázdne obdĺžnikové tvary a dva štvorcové tvary, na ktorých je uvedený jeden pojem. Pod štvorcami sú ukryté tvary, ktoré sú zoskupené so šípkami a s obmedzením pohybu iba zvislým smerom. Obrázok kúzelníka má pridelenú akciu magického atramentu.

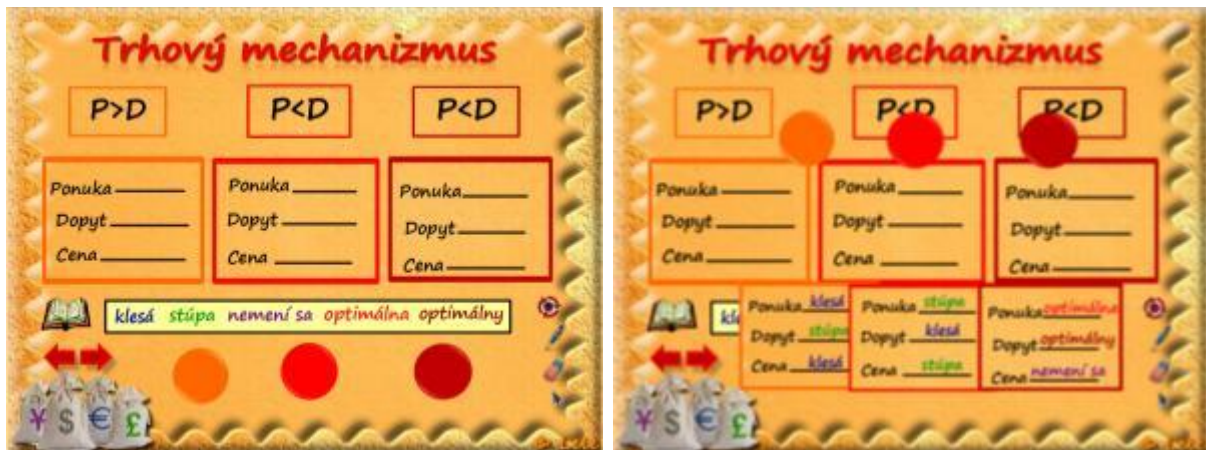
Obrázok 22 Štvrtá strana predvážacieho zošita – Typy ekonomík

Prameň: vlastný návrh

Na základe indície (pojmu vo štvorci) mali žiaci určiť správny typ ekonomiky. Postupne pomocou interaktívneho pera vpísali jej názov a ďalšie vlastnosti. Ako pomôcku mohli použiť nápovedu ukrytú pod štvorcami. Tú však ani v jednom prípade nepoužili. V nápovede sa ukrýval názov krajiny, v ktorej sa daný typ ekonomiky vyskytuje. Svoje odpovede skontrolovali použitím „kúzelníka“ – magického atramentu, ktorým pokreslili štvorce a odkryli tak správne dopísané názvy a vlastnosti ekonomík (Obrázok 22, vpravo).

Piata strana:

- **Úloha:** Správne vyriešiť situácie, ktoré môžu nastať v trhovom hospodárstve.
- **Koncepcia:** Na danej stránke (Obrázok 23, vľavo) sú obdĺžniky s popisom problémovej situácie a taktiež obdĺžniky s priestorom na dopísanie odpovede. Pod nimi sú umiestnené pojmy: klesá, stúpa, nemení sa, optimálna a optimálny. Týmto pojmom je pridelená akcia presunutia kópie objektu. V spodnej časti sú tri kruhy, ktoré sú zoskupené so správnymi riešeniami. Zoskupeniam je pridelené obmedzenie pohybu vo zvislom smere.

Obrázok 23 Piata strana flipchartu – Trhový mechanizmus (ponuka a dopyt)

Prameň: vlastný návrh

Žiaci pomocou interaktívneho pera prenášali vlastnosti ponuky, dopytu a ceny v určenej ekonomickej situácii. Každý žiak, ktorý riešil danú situáciu na trhu ju musel aj patrične okomentovať. Po dokončení úlohy sme skontrolovali správnosť odpovedí vysunutím riešení pomocou kruhov v dolnej časti stránky (Obrázok 23, vpravo).

Šiesta strana:

- Úloha: K odpovediam na ekonomické otázky v prostredí trhovej ekonomiky dopísať správnu otázku.
- Koncepcia: Na stránke (Obrázok 24, vľavo) sa nachádzajú tri tvrdenia/ odpovede a tri prázdne obdĺžniky. Pod každým z nich je ukrytá správna odpoveď. V dolnej časti stránky je medzi aktívnymi prvkami postava kúzelníka. Ten má pridelenú akciu magického atramentu.

Obrázok 24 Šiesta strana flipchartu – Trhový mechanizmus

Prameň: vlastný návrh

Žiaci vpisovali správne odpovede do pripravených obdĺžnikov. Správnosť svojich odpovedí si overili pomocou kúzelníka. Kliknutím naň aktivovali akciu magického atramentu, ktorým prešli miesta pod pôvodne prázdnyimi tvarmi (Obrázok 24, vpravo).

Vykúzlili tak správne odpovede a získali tak pre nich veľmi dôležitú okamžitú spätnú väzbu.

Siedma strana:

- **Úloha:** Roztriediť vstupy do výroby do troch kategórii.
- **Koncepcia:** Stránka (Obrázok 25, vľavo) obsahuje tri obdĺžnikové tvary – kontajnery, ktoré majú tú vlastnosť, že objekty, ktoré do nich nepatria sa vrátia späť. Oválny tvar s nápisom *Vyber si!* ukrýva deväť obrázkov. Tie sa pri nesprávnom zaradení vrátia naspäť pod ovál.

Obrázok 25 Siedma strana zošita – Delenie vstupov do výroby

Prameň: vlastný návrh

Žiaci postupne vyberali obrázky a presúvali ich pomocou interaktívneho pera do správnych kontajnerov. Ak objekt umiestnili nesprávne, ten hneď odskočil na pôvodné miesto (Obrázok 25, vpravo). Žiaci tak získavali okamžitú spätnú väzbu.

Ôsma strana:

- **Úloha:** Určiť správnosť tvrdení.
- **Koncepcia:** Na stránke je päť tvrdení (Obrázok 26, vľavo). V pravom dolnom rohu sa nachádza tabuľka, do ktorej je potrebné zadať správny symbol určujúci pravdivosť hodnotu tvrdenia. Pod poslednou vetou sú umiestnené symboly – pravda (zelený) a nepravda (červený), ktorým je pridelená akcia presunutia kópie. Na zobrazenia správnych odpovedí slúži obrázok žiarovky, ktorý sa nachádza pri druhom riadku tabuľky a ktorému je pridelená akcia skrytá.

Obrázok 26 Ôsma strana predvážacieho zošita – Pravdivosť tvrdení

Prameň: vlastný návrh

Nami určený žiak prečítal otázku a pomocou interaktívneho pera presunul správny symbol pravdivosti do prvého riadka tabuľky v pravom dolnom rohu stránky. V prípade, že tvrdenie bolo nepravdivé, odpovedajúci žiak musel preformulovať tvrdenie tak, aby bolo pravdivé. Správne odpovede sme žiakom odhalili kliknutím na obrázok žiarovky – v druhom riadku tabuľky sa zobrazili správne riešenia (Obrázok 26, vpravo).

Deviata strana:

- Úloha: Správne roztriediť odvetvia do skupín.
- Koncepcia: Stránka (Obrázok 27) obsahuje dva obdĺžniky (oranžový a žltý), ktoré sú kontajnermi, desať slov ukrytých pod obrázkom mešca a lupu slúžiacu na kontrolu odpovede.

Obrázok 27 Deviatá strana flipchartu – Delenie odvetví podľa výsledkov ich činností

Prameň: vlastný návrh

Pomocou pera žiaci postupne vybrali „z mešca“ jednotlivé odvetvia a vkladali ich do vytvorených skupín (obdĺžnikov). Nakoľko tvary predstavovali kontajnery, žiaci okamžite získavali spätnú väzbu. Ak odvetvie zaradili nesprávne, vrátilo sa naspäť do mešca. V prípade, že úlohu nevedeli dokončiť, mohli použiť na predčasné odhalenie

správných odpovedí lupu, nachádzajúcu sa v ľavom hornom rohu. Ak s ňou prešli po názvoch skupín odvetví (červených štvorcoch) odkryli správne odpovede (Obrázok 27, vpravo).

Desiata strana:

- **Úloha:** Napísať správne vysvetlenie pojmov z ekonómie.
- **Koncepcia:** Na stránke je použitých sedem pojmov a sedem prázdnych tvarov slúžiacich na vpísanie správnej odpovede (Obrázok 28, vľavo). Vedľa každého pojmu sa nachádza obrázok žiarovky. Každá žiarovka má pridelenú akciu skryté a pri kliknutí na jednotlivé žiarovky sa zobrazí správna odpoveď pri danom pojme (Obrázok 28, vpravo).

Obrázok 28 Desiata strana predváždzacieho zošita – Pojmy z ekonómie

Prameň: vlastný návrh

Žiakov sme vyvolávali náhodne, pričom každý z nich napísal svoju odpoveď (krátke vysvetlenie pojmu) pomocou interaktívneho pera do prázdneho obdĺžnika. Svoju odpoveď skontroloval kliknutím na obrázok žiarovky pri danom pojme.

Jedenásta strana:

- **Úloha:** Určiť druh poisťovne.
- **Koncepcia:** Na stránke sú situované obrázky (logá) ôsmich poisťovní (Obrázok 29, vľavo). Pod nimi je obdĺžnik s tromi slovami – komerčná, zdravotná, sociálna. Tieto slová majú pridelenú akciu presunutia kópie. V pravom hornom rohu je umiestená lupa slúžiaca na kontrolu odpovedí a zároveň ako spätná väzba pre žiakov.

Obrázok 29 Jedenásta strana flipchartu – Poistovne

Prameň: vlastný návrh

Pri dvoch obrázkoch chýbali názvy poisťovní, vyzvali sme teda študentov, aby ich pomenovali. Žiaci bez problémov spoznali logá oboch poisťovní. Žiakov sme vyvolávali náhodne, avšak dali sme im možnosť, aby označili ľubovoľnú poisťovňu. Mohli si vybrať z troch druhov (komerčná, zdravotná, sociálna). Možnosť určiť o aký druh poisťovne sa jedná boli neobmedzené, čo žiakom sťažovalo riešenie úlohy. Po dokončení celej úlohy sme odpovede overili pomocou lupy. Jej umiestnením nad obrázok loga poisťovne sa odkrylo správne zaradenie poisťovne (Obrázok 29, vpravo).

Dvanásta strana:

- Úloha: Nájsť správne dvojice pojmov.
- Koncepcia: Na stránke (Obrázok 30, vľavo) je utvorený rad z hviezdíčiek s číslami. Tieto hviezdíčky majú pridelenú akciu skryté. Pod nimi je rad hviezdíčiek s písmenami. Tie majú obmedzený pohyb len vo vodorovnom smere. Klúče v rade písmen majú funkciu blokovania pohybu. Obrázok žiarovky v ľavom hornom rohu slúži ako kontrola a má zafinovanú akciu skryté. V spodnej časti stránky sú možnosti s písmenami.

Obrázok 30 Dvanásta strana zošita – Nájdí dvojice

Prameň: vlastný návrh

Kliknutím na číslo sa žiakom zobrazilo slovo z ekonómie. K tomuto pojmu museli nájsť vhodnú dvojicu z ponuky v spodnej časti cvičenia, teda hviezdičku s písmenom. Následne presunuli hviezdičku s písmenom k správnej hviezdičke s číslom. Vytvárali tak dvojice k sebe patriacich slov. Ich odpovede sme skontrolovali kliknutím na obrázok žiarovky, kedy sa nám zobrazili správne dvojice (Obrázok 30, vpravo).

ZÁVER

Modernizácia a s ňou súvisiaca transformácia škôl si vyžaduje hlavne zmenu prístupu k edukácii vo všetkých predmetoch. Integrácia IKT do vyučovania prispieva k skvalitneniu a zefektívneniu celkového výsledku výučby. Vo vyučovaní občianskej náuky sú najlepšie využiteľné produkty, ktoré ponúkajú možnosť názorného atraktívneho spracovania a pri samostatnej práci aj spätnú väzbu pre žiakov. Zrozumiteľné a atraktívne spracované učebné pomôcky zvyšujú motiváciu žiakov a podporujú ich vzťah k aktívnemu učeniu sa.

Cieľom práce bolo predložiť taký spôsob vyučovania vybraných tém z občianskej náuky, ktorý žiakov motivuje a prepája učivo s bežným životom. Vytvorili a popísali sme pomôcky (dve PowerPointové prezentácie a päť interaktívnych cvičení) pre žiakov šiesteho ročníka s cieľom zaujímavého a hlavne zrozumiteľného vysvetlenia učiva o ľudskej psychike, ktoré je z oblasti psychológie. Ďalej sme predstavili pomôcky koncipované pre žiakov siedmeho ročníka s tematikou z oblasti práva/ politológie, o Ústave SR (jednu PowerPointovú prezentáciu, dve interaktívne cvičenia). V deviatom ročníku sme sa pomocou interaktívneho predvádzacieho zošita zamerali na fixáciu učiva z oblasti ekonómie a ekonomiky. Myslíme si, že nami predstavené materiály sú vysokokvalitnými pomôckami zlepšujúcimi expozíciu a fixáciu vybraných problematík z občianskej náuky na stupni ISCED 2. Nám sa v praxi osvedčili. Žiaci s nimi radi pracujú a zlepšila sa aj ich domáca príprava na vyučovanie.

Tvorba interaktívnych pomôcok je síce pomerne časovo náročná, avšak čas strávený pri ich tvorbe sa niekoľkonásobne zúročí. Takto spracované pomôcky spĺňajú i dôležitý aspekt prípravy pedagóga na vyučovanie, a tým je systematizácia a archivácia pomôcok. Interaktívne prezentácie, cvičenia a predvádzacie zošity sa veľmi jednoducho archivujú a dodatočne, ak je to potrebné inovujú.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Drozdíková, A. 2011. Štátny vzdelávací program – občianska náuka – príloha ISCED 2. [online] ŠPÚ v Bratislave, Bratislava. 2011 [cit 2013-03-16]. Dostupné na internete:
http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/vzdelavacie_oblasti/obcianska_nauka_isced2.pdf
2. Pavlovkin, J. 2006. Tvorba prezentácií v programe PowerPoint. [online] PU, FHPV, Prešov. 2006 [cit 2013-03-16]. Dostupné na internete:
<http://www.pulib.sk/elpub2/FHPV/Pavelka1/15.pdf>
3. Vitajte v programe ActivInspire. [online], [cit 2013-03-16]. Dostupné na internete:
<http://support.prometheanplanet.com/server.php?show=nav.24378>.